

**I: VLADIMIR AXIONOV — PERSONALITATE MARCANTĂ A CULTURII,
ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI DIN REPUBLICA MOLDOVA**

VLADIMIR AXIONOV — EMINENT SAVANT ȘI PROFESOR

VLADIMIR AXIONOV — EMINENT SCIENTIST AND PROFESSOR

VICTORIA MELNIC,

profesor universitar interimar, doctor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

În articol este analizată activitatea multilaterală a eminentului savant și profesor Vladimir Axionov. Format inițial la școala specială de muzică „E. Coca” și la Institutul de arte din Chișinău, ulterior își continuă studiile la Conservatorul „P. Ceaikovski” din Moscova unde în 1979 își susține doctoratul cu tema „Simfonia vest-europeană din perioada interbelică în lumina tendințelor stilistice ale timpului”. În anul 1992 finisează și susține teza de doctor habilitat „Simfonia în sistemul de genuri ale muzicii simfonice din Republica Moldova”. V. Axionov este autorul a circa 100 de lucrări științifice consacrate unor probleme-cheie ale muzicologiei: teoria și istoria genului și stilului, diversitatea și evoluția muzicii simfonice autohtone, folclorismul în muzică ș. a. V. Axionov este fondatorul unei școli științifice în domeniul muzicologiei deoarece a educat mai multe generații de savanți. De asemenea V. Axionov a desfășurat o amplă activitate organizatorico-științifică și metodică.

Cuvinte-cheie: Vladimir Axionov, istoria și teoria genurilor muzicale, istoria și teoria stilurilor muzicale, muzica simfonică, muzicologie

The article presents an analysis of the versatile activity of the eminent scientist and educator Vladimir Axionov. Educated at first at the „E. Coca” specialized music school and at the Institute of Arts from Chisinau, later he continued his studies at the „P. Tchaikovsky” Conservatoire from Moscow where in 1979 he defended his doctoral thesis entitled „The West-European symphony from the interwar period in the light of the stylistic tendencies of the time”. In 1982 he completed and defended the doctor habilitat thesis „The symphony in the stylistic genres of symphony music from the Republic of Moldova”. V. Axionov is the author of about 100 scientific works devoted to some key problems of musicology: the theory and history of genre and style, the diversity and evolution of native symphony music, folklorism in music etc. V. Axionov is the founder of a scientific school in the domain of musicology as he educated many generations of scientists. He also carried on vast organizational-scientific and teaching activities.

Keywords: Vladimir Axionov, history and theory of musical genres, history and theory of musical styles, symphony music, musicology

Descendent al unei familii de intelectuali basarabeni cu vechi tradiții și muzician în a treia generație pe linia maternă, Vladimir Axionov a fost și va rămâne o personalitate notorie a culturii muzicale și a științei din țara noastră. S-a născut pe data de 26 octombrie 1950 la Chișinău. Mama — Lidia Axionova, fiica compozitorului și profesorului basarabean Alexandru Iacovlev, a fost un reputat muzicolog și folclorist, o perioadă îndelungată a activat în calitate de prorector la Conservatorul din Chișinău, tata — regizorul Veaceslav Axionov, a montat numeroase spectacole pe scena teatrului dramatic rus A. P. Cehov. Ambii părinți au fost posesorii titlului onorific *Maestru în Artă*.

V. Axionov a crescut într-un anturaj din care făceau parte personalități de excepție care constituiau elita artistică și intelectuală a Chișinăului.

S-a format ca specialist inițial la școala specială de muzică *Eugen Coca* și la Institutul de arte din Chișinău unde a studiat pianul cu renumita profesoară Tatiana Voițehovskaia, iar ulterior ca muzicolog la prestigiosul Conservator *P. Ceaikovski* din Moscova, urmând apoi doctoratul la aceeași instituție. Aici i-a avut ca profesori pe reputații savanți ruși Boris Iarustovski, Stepan Grigoriev, Vladimir Protopopov, Evghenii Nazaikinski ș. a. Rolul decisiv în formarea tânărului muzicolog l-a avut Nadejda Nicolaeva — autoarea studiilor fundamentale consacrate simfoniilor lui Beethoven și Ceaikovski, reușind să-i transmită pasiunea ei față de muzica simfonică care a devenit preferatul obiect de cercetare al lui V. Axionov. În anul 1979 susține teza de doctor (elaborată sub îndrumarea N. Nikolaeva) *Simfonia vest-europeană din perioada interbelică în lumina tendințelor stilistice ale timpului*. Rezultatele cercetărilor întreprinse în teză au stat la baza capitolului de sinteză *Simfonia* semnat în colaborare cu renumiții savanți ruși Boris Iarustovski și Mark Aranovski și publicat în lucrarea fundamentală *Muzica secolului al XX-lea* [1].

În anul 1992 finisează și susține teza de doctor habilitat *Simfonia în sistemul de genuri ale muzicii simfonice din Republica Moldova* în care pentru prima dată este reconstituită evoluția istorică a muzicii simfonice din Basarabia și Republica Moldova, este argumentată periodizarea istorică a acestui fenomen, este propusă clasificarea pluridimensională a varietăților de gen ale muzicii simfonice autohtone. Circa 20 de ani a fost unicul doctor habilitat în domeniul muzicologiei din Republica Moldova.

Preocupările științifice ale lui V. Axionov au fost foarte variate și cuprind o diversitate de subiecte: de la muzica compozitorilor romantici la cea contemporană, de la noțiuni-cheie ale științei muzicale (genul sau stilul) la portrete ale unor interpreți (de exemplu Maria Bieșu), de la creația componistică autohtonă la cea universală. Pe parcursul celor circa trei decenii de prodigioasă activitate de cercetare în domeniul artei muzicale V. Axionov a publicat circa 100 de studii științifice care au văzut lumina tiparului atât în cadrul unor ediții din țară cât și peste hotare (Marea Britanie, România, Rusia, Belarusia). Lucrările sale au fost menționate în repetate rânduri cu premii la concursul organizat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova.

Vom enumera câteva din cercetările cele mai importante realizate de V. Axionov: celor două studii consacrate simfoniei citate anterior li se alătură de asemenea și cărțile *Simfonia din Moldova: evoluția istorică, varietățile de gen* apărută în 1987 [2]; *Genurile muzicii simfonice din Moldova* publicată în 1998 [3]; *Tendențe stilistice în creația componistică din Moldova (muzica instrumentală)* editată în 2006 [4].

Aceasta din urmă este o lucrare fundamentală de sinteză ce ilustrează experiența autorului acumulată de-a lungul anilor în domeniul exegezei științifice a unor categorii fundamentale ale teoriei artelor precum stilul și genul în muzică. Cercetarea se axează pe analiza comparată a concepțiilor despre stil în arta muzicală și în celelalte domenii artistice, pe fundamentarea principiilor și criteriilor de comprehensiune stilistică a operelor muzicale. Realizarea acestui obiectiv nu ar fi putut posibilă fără o vastă erudiție a autorului, fără cunoașterea profundă a evoluției conceptelor despre stil în gândirea muzical-teoretică

începând cu antichitatea până în zilele noastre. Direcția istorică, diacronică a investigațiilor stilistice a fost sintetizată de autor cu dimensiunea sistemică, teoretică, dezvoltând diferite sisteme de clasificare a stilurilor, dar și aspectele axiologic, psihologic, filosofic, structural-sistemic și comparat în abordarea stilurilor în știința contemporană. Este bine construită scara ierarhică a fenomenelor stilistice în arta muzicală menționând în special corelația categoriilor *național/regional — universal* în privința stilului artistic, interdependența exponenților stilistici și a celor de gen în practica artistică.

Aportul științific al monografiei Dlui V. Axionov constă în exegeza plenară a celor mai principale surse stilistice care au impulsionat și au influențat gândirea muzicală a compozitorilor din Republica Moldova. Autorul nu numai constată dependența muzicii instrumentale postbelice și contemporane din Republica Moldova de:

- a) diferite straturi, genuri și elemente folclorice,
- b) experiența compozitorilor predecesori din partea locului,
- c) acumularea influenței muzicii universale,

ci propune și o analiză exhaustivă și bine argumentată a traiectoriilor de evoluție în fiecare din aceste direcții.

Actualitatea problematicii stilistice în opinia lui V. Axionov este valabilă nu numai pentru creația componistică axată pe anumite tradiții, canoane, ci și pentru lucrările acanonice, „experimentale” deoarece nimic în muzică nu există fără elementele componente morfologice și sintactice care după cum afirmă V. Axionov constituie „coloana vertebrală” a stilului. Prezintă un mare interes științific analiza interferențelor în abordarea fenomenelor de stil, gen și forma muzicală. Axionov promovează o viziune interpretativă a unor probleme stilistice printr-un sistem de asemănări cu cele de gen și formă și invers. În rezultat, se propune comparația „hibridărilor” stilistice și de gen cu formele libere și mixte, se argumentează și se implementează pe larg noțiunile de *stil sintetic* și *stil individual*.

V. Axionov a semnat câteva articole pentru ediția din anul 1999–2000 a prestigioasei enciclopedii muzicale *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Este vorba despre articolul de sinteză consacrat artei muzicale culte din Republica Moldova, precum și cele despre compozitorii Leonid Gurov și Pavel Rivilis.

În vara anului 2012 la Cluj a văzut lumina tiparului volumul *Studii muzicologice* [5] — o lucrare fundamentală de sinteză ce reflectă vasta experiență a profesorului V. Axionov vizând exegeza științifică a unor subiecte și categorii-cheie ale teoriei artelor precum stilul și genul în muzică, dar și analiza unor creații muzicale de referință din muzica universală (*Salomeea* de R. Strauss, *Pierrot lunaire* de A. Schönberg) și din cea a compozitorilor din Republica Moldova (P. Rivilis, V. Zagorschi, T. Zgureanu, Gh. Ciobanu, V. Burlea ș. a.) mai puțin cunoscute publicului din afara Republicii Moldova. Aceasta contribuie la diseminarea și propagarea valorilor muzicii noastre și le plasează într-un context general-european.

Volumul *Studii muzicologice* îmbrățișează rezultatele activității științifice a lui V. Axionov din perioada anilor 2005–2012. Accentul cade asupra înțelegerii și interpretării fenomenelor și proceselor artistice curente, precum și asupra reevaluării unor

lucrări componistice și a tendințelor stilistice care s-au manifestat în prima jumătate și în mijlocul sec. al XX-lea. Studiile se grupează în două secțiuni reflectând interesele științifice ale autorului. Primul este consacrat analizei unor aspecte ale creației componistice contemporane, în timp ce al doilea cuprinde file din istoria modernă a artei muzicale din țara noastră. Volumul include studii de sinteză în care autorul trasează direcțiile evoluției creației componistice moderne sau ale muzicii simfonice a compozitorilor din Republica Moldova la confluența secolelor XX-XXI, dezbate anumite aspecte ale studierii stilului în muzicologia contemporană, analizează epoca Mariei Bieșu în evoluția teatrului liric autohton ș. a. Alături de acestea găsim și articole consacrate examinării particularităților compoziționale, limbajului muzical și specificului dramaturgiei unor creații simfonice de ultimă oră semnate de compozitorii din Republica Moldova: *Simfonia nr. 2* de Vasile Zagorschi, *Stihira* de Pavel Rivilis, *Musica dolorosa*, *Sub soare și stele* de Ghenadie Ciobanu, simfonia *Eminescu* de Teodor Zgureanu, simfonia *Destine* de Vlad Burlea.

V. Axionov a fost autorul unei viziuni originale asupra direcțiilor în evoluția creației componistice moderne, precum și asupra unor fenomene de mare actualitate din arta și știința muzicală: neoclasicismul, poli- și metastilistica, intertextualitatea. Studiile inserate în acest volum demonstrează vasta erudiție a autorului, cunoașterea nu doar a reflecțiilor despre noțiunile de stil și gen în gândirea muzical-teoretică de la antichitate până în prezent, dar și a manifestării acestor fenomene în evoluția creației muzicale universale și naționale. V. Axionov întotdeauna reușește să convingă cititorii prin pertinenta și profunzimea observațiilor, prin documentarea solidă și argumentarea logică. Ceea ce mi se pare foarte important în lucrările sale științifice și am menționat acest lucru în repetate rânduri, este că V. Axionov întotdeauna pornea de la muzica vie, ea auzindu-se mereu din spatele cuvintelor, chiar și atunci când merge vorba despre niște postulate teoretice sau generalizări.

V. Axionov pe bună dreptate poate fi considerat întemeietorul unei școli științifice în domeniul muzicologiei deoarece a format mai multe generații de savanți. În clasa lui de specialitate au fost elaborate numeroase teze de licență și de master. Tematica acestor cercetări uimește prin diversitate și complexitate. În ele sunt abordate subiecte legate de varii genuri ale muzicii naționale: legăturile și asocierile muzical-literare în creația simfonică națională (Violina Pogolșa), muzica simfonică a lui E. Lazarev (Irina Martâniuc), Gh. Neaga (Iuliu Brescanu), V. Zagorschi (Natalia Ghițu), P. Rivilis (Irina Matvienco), D. Kițenko (Vlad Mircos), creația instrumentală de cameră a lui V. Beleaev (Elena Troerina), creația pianistică a lui Gh. Ciobanu (Anatol Sajin) ș. a. De asemenea se cercetează și mai multe teme din muzica vest-europeană din perioada romantismului și din secolul XX: genul de sonată în creația lui Liszt (Stanislav Jar), Simfonia *Harold în Italia* de Berlioz (Ivan Șocodei), concertul instrumental brahmsian (Nadejda Banariuc), leitmotivul în muzica austro-germană de la Wagner la Mahler (Natalia Bacinina), ciclul vocal *Drum de iarnă* de Schubert (Serghei Pilipețchi), liedurile lui Mahler (Elena Turea), teatrul muzical expresionist (Ludmila Gorobciuc), opera în creația lui Schönberg (Oleg Palymski), Britten (Olga Kosteaghina), Hindemith (Olga Jabanovici), Stravinski (Marina

Nikiforova), influențele lui Cocteau asupra teatrului muzical (Tatiana Pasico), genul de rock-operă în creația lui Râbnikov (Victoria Tcacenco) ș. a. Majoritatea acestor studii depășesc cadrul impus unor lucrări studențești printr-o documentare exhaustivă, prin relevanța și profunzimea concluziilor, toate aceste calități fiind înalt apreciate de recenzenți și de membrii comisiilor de licență sau de master.

V. Axionov a fost de asemenea conducătorul mai multor doctoranzi, șase dintre care au susținut cu succes tezele de doctorat, majoritatea fiind axate pe diferite genuri ale creației componistice naționale.

Printre discipolii săi se numără nu doar numeroși muzicologi, ci și un număr foarte mare de interpreți și compozitori cărora V. Axionov le-a insuflat dragostea și interesul față de istoria muzicii, față de stilistica muzicală, contribuind astfel într-o măsură decisivă la formarea lor profesională. Vom enumera doar câteva: Violina Galaicu, Victoria Tcacenco, Elena Nagacevschi, Parascovia Rotaru, Vladimir Andrieș, Anatol Cazacu, Oleg Palymski, Stanislav Jar, Serghei Pilipețchi ș. a.

Vladimir Axionov a fost un profesor de vocație. Lecțiile la cursul *Istoria muzicii universale* citite la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice trezeau un viu interes din partea studenților. El reușea să facă accesibilă chiar și muzica cea mai dificilă pentru percepție și pentru studiu, ca de exemplu, cea a reprezentanților Noii școli vieneze sau curentele avangardei postbelice.

Pe parcursul circa unui deceniu V. Axionov (din 1999 până în 2012) a deținut funcția de prim-prorector pentru activitatea didactică la AMTAP. În această postură el a contribuit la elaborarea politicilor educaționale în domeniul învățământului artistic, a numeroaselor documente ce reglementează procesul de studii în instituția noastră și nu numai.

Activitatea organizatorico-științifică și metodică a lui V. Axionov a fost marcată de multiple funcții și responsabilități:

- Președinte al Seminarului științific de profil la specialitatea 17.00.01 – *Arte audiovizuale (Arta muzicală)* constituit de CNAA;
- Membru al Seminarului științific de profil la specialitatea *Pedagogie muzicală* pe lângă Universitatea *Alecu Russo* din Bălți;
- Membru al Comisiei de Acreditare pe lângă Prezidiul CNAA;
- Membru al Secției Științe umanistice pe lângă AȘM;
- Președinte al Comisiei de achiziționare a lucrărilor muzicale pe lângă Ministerul Culturii al Republicii Moldova;
- Președinte al Comisiei de concurs al Senatului AMTAP;
- Membru al conducerii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova.

V. Axionov a deținut titlurile de doctor habilitat în studiul artelor (1993), profesor universitar (1995), *Om Emerit* (1999), a fost decorat cu medalia *Meritul civic* (2011).

Specialist unic în cunoașterea și înțelegerea fenomenului muzicii secolelor XX–XXI, autor al monografiilor, studiilor în care cercetează diverse probleme ale artei muzicale și în special muzica simfonică din sec. XX, autor al articolelor științifice (peste 100 la număr), publicate în țară și peste hotare (Marea Britanie, Bielorusia, România,

Rusia), participant la numeroase conferințe, seminare, simpozioane naționale și internaționale. Prezența sa la conferințe întotdeauna constituia nu doar un eveniment științific important, ci și un adevărat eveniment artistic. V. Axionov nu doar reușea să convingă auditoriul prin originalitatea ipotezelor expuse, prin relevanța și profunzimea observațiilor, prin documentarea solidă și argumentarea logică. El mereu își ilustra comunicările cu strălucite intervenții la pian care serveau în calitate de argument forte pentru toate ideile și concluziile sale.

A fost un interlocutor interesant care mereu avea o atitudine proprie față de toate celea. Avea un extraordinar și scilpitor simț al umorului. Era intolerant cu prostia și perfidia omenească. Am învățat cu toții de la el, ne lipsește... și sper ca această culegere să dea startul unei frumoase tradiții de organizare a manifestărilor științifice prin care să fructificăm moștenirea lăsată de Vladimir Axionov și să continuăm cercetările pornite de el.

Referințe bibliografice

1. АКСЕНОВ, В., АРАНОВСКИЙ, М., ЯРУСТОВСКИЙ, Б. Симфония. В: *Музыка XX века: очерки*. Москва, 1976, ч.1, кн.1, с.108–192.
2. АКСЕНОВ, В. *Молдавская симфония: историческая эволюция, разновидности жанра*. Кишинев, 1987.
3. AXIONOV, V. *Genurile muzicii simfonice din Moldova*. Chișinău: BulatArtGlob, 1998.
4. AXIONOV, V. *Tendențe stilistice în creația componistică din Moldova (muzica instrumentală)*. Chișinău: Cartea Moldovei, 2006.
5. AXIONOV, V. *Studii muzicologice*. Cluj-Napoca: MediaMusica, 2012.